

УДК 342 (9)

DOI <https://doi.org/10.32782/yuv.v4.2022.3>**М. Тернушак,**

доктор юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного права і процесу,
фінансового та інформаційного права
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС У РОЗРІЗІ НАУКОВОГО ТЛУМАЧЕННЯ

Сучасна правова теорія перебуває у стані модернізації, що призвело до доктринального переосмислення змісту та понятійного апарату. Посиленої трансформації зазнала теорія адміністративного права, що порівняно з іншими правовими галузями великою мірою спрямована саме на опанування положень, пов'язаних із реформами, які реалізуються у різних сферах публічного управління. Значимість і важливість вивчення адміністративного права зумовлено обраним євроінтеграційним курсом, згідно з якою наша держава взяла на себе зобов'язання приводити чинну систему публічного адміністрування у відповідність до стандартів ЄС.

Із здобуттям незалежності України вітчизняна правова школа переважно перейняла радянські доктрини юридичних галузей, що значною мірою стосувалося і доктрин адміністративного права, яке ототожнювало відповідну правову галузь із державним управлінням. Сучасна ж доктрина адміністративного права України формується під впливом європейських правових шкіл, передусім активно запозичуються положення німецької теорії адміністративного права. Триває процес активного обґрунтування наявності інститутів у теорії адміністративного права, зокрема адміністративних послуг, публічного управління, адміністративної процедури.

Водночас у колі вчених-адміністративістів триває дискусія щодо системи адміністративного права та

місця у ній адміністративного процесу як окремої правової галузі чи правового інституту, інтерпретацій та класифікацій адміністративно-процесуальних відносин.

За часів Радянського Союзу, починаючи з 1960 років, напрацьовувалося формування вітчизняної доктрини адміністративного процесу, що передбачало розробку юрисдикційної, управлінської концепцій та концепції множинності адміністративних процесів. Упродовж останніх років відбулося системне оновлення правового забезпечення щодо упорядкування суспільних відносин адміністративного процесу. Спочатку в 2005 році було прийнято Кодекс адміністративного судочинства України, що дало змогу прихильникам судової концепції адміністративного процесу трактувати його як діяльність адміністративних судів з розгляду та вирішення публічно-правових спорів.

Водночас наука адміністративного процесу потребує системного та комплексного дослідження, що зумовлено і процесуальними змінами адміністративного законодавства в площині адміністративної реформи, і трансформацією адміністративної науки. Відтак метою статті виступає проведення теоретико-правового аналізу адміністративного процесу та з'ясування його сутності в адміністративно-правовій теорії.

Теоретико-правовий аналіз адміністративного процесу в різні періоди трансформації адміністративно-право-

вої науки неодноразово був об'єктом наукових інтересів провідних вітчизняних учених-адміністративістів, з-поміж яких варто назвати праці: Н.О. Армаш, О.Ф. Андрійко, А.М. Апарова, О.М. Бандурки, В.М. Бевзенка, А.І. Берлача, Ю.П. Битяка, Л.Р. Білої-Тіунової, В.Т. Білоуса, Н.П. Бортник, В.В. Галунька, В.М. Гаращука, С.П. Головатого, І.П. Голосніченка, С.К. Гречанюка, І.С. Гриценка, Т.О. Гуржія, В.О. Заросила, Р.В. Ігоніна, Р.А. Калюжного, А.Т. Комзюка, Л.В. Коваля, Т.О. Коломоець, Р.О. Куйбіди, Т.О. Мацелик, Р.С. Мельника, О.І. Миколенка, Н.Р. Нижник, О.М. Пасенюка, С.В. Петкова, Д.В. Приймаченка, Т.О. Проценка, В.О. Рядінської, О.П. Рябенко, С.Г. Стеценка, В.П. Тимощука, М.М. Тищенко, О.Н. Ярмиша та інших.

Фундаментально теорію адміністративного процесу в науковій площині почали досліджувати у середині п'ятдесятих років двадцятого століття відомі радянські вчені Л.Б. Гальперін, В.М. Горшенев, В.А. Лорія, А.Є. Луньов, Г.І. Петров, В.Ф. Рудінський, Н.Г. Саліщева, згодом їх наукову спадщину досліджували та розвинули російські науковці з адміністративного права та процесу, зокрема: А.Н. Альохін, Д.Н. Бахрах, А.А. Дьомін, С.З. Женетль, Д.І. Захарова, Ю.М. Козлов, В.Г. Крупін, Б.М. Лазарев, М.Я. Масленников, С.Н. Махіна, М.Ю. Осіпов, І.В. Панова, Л.Л. Попов, В.Д. Сорокін, Ю.Н. Старілов, Н.Ю. Хаманьова та інші.

Вищезазначеними вченими зроблено вагомий внесок у правову науку, а саме в удосконалення положень адміністративно-процесуальної теорії. Однак, незважаючи на високий ступінь дослідження та розробки різних аспектів вітчизняної адміністративно-процесуальної теорії, проблематика змісту, сутності та місця адміністративного процесу залишається недостатньо висвітленою.

Адміністративний процес в Україні як юридична наука, останнім часом розвивається шляхом оновлення адміністративно-процесуального законодавства, займаючи одне з ключових місць серед комплексу дисциплін процесуального циклу.

Радянський підхід, що юридичні процеси як окремі процесуальні дисципліни передбачають вивчення виключно судових правовідносин в залежності від правової галузі, а саме правовідносин юридичного спору (конфлікту), є дискусійним. Якщо цей підхід можна застосовувати до кримінального процесу, де процесуальний механізм розгляду кримінальних справ є очевидним та не підлягає кардинальному реформуванню, то з адміністративним процесом ситуація інша.

Уперше теорію юридичного процесу дослідив та обґрунтував радянський вчений В. Горшенев, який визначив особливості положень, що містяться в процесуальних нормах: «Всі приписи процесуальних норм носять процедурний характер, а саме визначають найбільш доцільний порядок здійснення правотворчої, правозастосовчої, установчої і контрольної діяльності і покликані сприяти ефективному і справедливому досягненню результату, який передбачений застосуванням нормою матеріального права; приписи процесуальних норм визначають порядок організації органів держави та порядок здійснення ними своєї компетенції; приписи процесуальних норм, як правило, адресуються суб'єктам, які наділені владними повноваженнями щодо застосування норм матеріального права. При цьому в самому приписі, адресованому владним суб'єктам, міститься одночасно вказівка і на правомочність, і на обов'язок здійснити ту чи іншу процесуальну дію; процесуальні норми характеризуються специфікою змісту структури. Так само, як і норми матеріального права, вони мають тричленну структуру (гіпотезу,

диспозицію, санкцію). У гіпотезі процесуальної норми обставини, умови, при наявності яких реалізується норма, характеризуються перш за все тим, що вони визначені змістом і проявом у момент застосовуваної норми матеріального права. У якості загальних гіпотетичних умов процесуальної норми можуть виступати факти, пов'язані або з реалізацією диспозиції норми матеріального права, або з дозволом норми матеріального права і, відповідно, з реалізацією її санкцій. Санкція ж процесуальної норми – це вказівка на невідповідні наслідки, створювані державним примусом у разі невиконання припису, що міститься в її диспозиції. Похідна природа процесуальних норм визначає специфіку їх санкцій, які перш за все виражаються в такому наслідку, як відміна правозастосовочого акту, прийнятого в порушення даної процесуальної норми» [1, с. 175-176].

Початок дослідження правової природи адміністративного процесу в радянську добу знайшло своє відображення у монографії Н. Саліщевої «Адміністративний процес в СРСР», у якій авторка запропонувала юрисдикційну концепцію, згідно з якою адміністративний процес «виступав в ролі особливого виду виконавчої та розпорядчої діяльності, пов'язаного з можливістю реалізації в примусовому порядку адміністративно-правових актів, які визначають права і обов'язки учасників матеріальних адміністративних відносин» [2; 3].

В одних із останніх праць шановна вчена резюмує: «Адміністративний процес органічно пов'язаний з управлінською діяльністю органів публічної влади, особливо тієї її частини, яка іменується публічною адміністрацією, на підставі чого виділяє наступні групи матеріальних адміністративно-правових відносин, реалізація яких обумовлює виникнення адміністративно-процесуальних відносин: перше, адміністративно-правові відносини, пов'язані з реалізацією фізичними

особами і організаціями, що не володіють публічно-владними повноваженнями, їх прав, законних інтересів і обов'язків у сфері державного управління; друге, адміністративно-правові відносини, що виникають у процесі правозастосовчої діяльності органів державного управління, а також виконавчих органів місцевого самоврядування у зв'язку з реалізацією наданими їм законами та іншими нормативно-правовими актами повноважень; третє, адміністративно-правові відносини, що виникають у зв'язку з конфліктами громадян і організацій з органами публічної влади, пов'язані з оскарженням в адміністративному порядку і оскарженням в судовому порядку рішень і дій зазначених вище органів; четверте, адміністративно-правові відносини, що виникають при застосуванні органами публічної влади заходів примусового характеру з метою забезпечення законності і припинення правопорушень з боку фізичних та юридичних осіб» [4, с. 14-15].

Інший радянський вчений Г. Петров, у середині сімдесятих років, адміністративний процес отожднював як процес виконавчої та розпорядчої діяльності органів державного управління [5, с. 30];

У подальших працях радянських та сучасних російських учених поряд із юрисдикційною концепцією почали виокремлювати й управлінську (вперше обґрунтовано у працях В. Сорокіна), змістом якої виступає урегульований правовими нормами порядок вирішення процедур виконавчої влади щодо розгляду індивідуальних справ [6]. Відтак, на думку вченого, у межах управлінської концепції: «Адміністративний процес: має яскраво виражену управлінсько-правову природу; є юридичною формою здійснення виконавчої гілки державної влади; здійснюється головним чином органами виконавчої влади; вважається юридичною діяльністю, так як забезпечує реалізацію матеріальних

норм російського права; включає в свою систему спеціальні адміністративно-процесуальні норми; створює адміністративно-процесуальні відносини, що виникають в ході здійснення певних процедур виконавчої влади щодо правового вирішення численних індивідуально-конкретних справ у сфері публічного управління» [6].

М. Осіпов розмежовує юридичний процес з правовим, наголошуючи, що: «юридичний процес, на відміну від правового, являє собою систему послідовно здійснюваних процесуальних дій, які прямо передбачені нормами процесуального права, тоді як змістом правового процесу можуть виступати не тільки процесуальні, а й інші дії непроцесуального характеру. Наприклад дії по перевірці стану системи законодавства і правового регулювання, дії по підготовці і обговоренню тексту законопроекту до внесення його в правотворческий орган та інші» [7].

В цьому ракурсі, адміністративний процес виступає частиною юридичного процесу, оскільки в ході його реалізації здійснюються врегульовані процесуальними нормами провадження за нормативно-визначеним порядком (адміністративно-судове, деліктне).

Російський вчений Ю. Старілов досліджуючи наукову спадщину знаного професора В. Сорокіна, вказує на загальну спільність адміністративного, кримінального та цивільного процесів, що полягає у загальній реалізації матеріальних норм різних галузей права. Однак, відзначає і запропоновані В. Сорокіном особливі відмінності адміністративного процесу від інших юридичних процесів, зокрема: по-перше, адміністративний процес — це безперечно частина управлінської діяльності держави; по-друге, наявність особливих завдань адміністративного процесу: правоохоронні завдання, реалізація цілей і завдань виконавчо-розпорядчої діяльності; реалізація функцій

державного управління; по-третє, наявність в адміністративному процесі спеціальних виробництв, що характеризуються його завершеністю і визначеністю; по-четверте, спеціальна система органів, які здійснюють адміністративно-процесуальну діяльність [8].

Вчені Ю. Козлов та Л. Попов адміністративний процес розуміють у якості розпорядчих дій виконавчих органів, їхніх посадових осіб щодо здійснення встановлених адміністративно-правовими нормами різного роду адміністративних процедур, не пов'язаних з юрисдикцією [9, с. 384].

В. Лорія вважає, що адміністративний процес — це порядок розгляду у всіх органах державного управління, організаціях, установах та деяких інших уповноважених громадських організаціях індивідуальних справ, що виникають у сфері державного управління [10, с. 31];

Д. Бахрах вказує про доцільність широкої інтерпретації адміністративного процесу, зокрема вчений виділяє: адміністративно-правотворчий процес (діяльність з прийняття нормативних адміністративних актів), адміністративно-правонаділяючий (оперативно-розпорядчий) процес (діяльність з прийняття та виконання оперативно-розпорядчих, правонаділяючих та інших правозастосовних актів, спрямованих на організацію виконання законів та інших правових актів) та адміністративно-юрисдикційний процес (вирішення суперечок між різними суб'єктами, застосування заходів адміністративного та дисциплінарного примусу) (Д.М. Бахрах) [11, с. 306].

При цьому вчений досліджуючи адміністративно-процесуальну діяльність в Росії у площині юридичного процесу стверджує про наявність двох основних видів провадження, а саме адміністративно-судового та адміністративно-деліктного, останнє з яких, на його думку, регулюється нормами адміністративного права [12, с. 17].

І. Панова виділяє три види адміністративного процесу: адміністративно-нормотворчий процес (діяльність зі створення (зміни, призупинення, зупинення) підзаконних нормативних актів виконавчих органів публічної влади), адміністративно-правонадільний процес (діяльність вказаних органів публічного управління з реалізації прав та обов'язків індивідуальних та колективних суб'єктів у сфері управління, яка здійснюється в адміністративній формі), адміністративно-юрисдикційний процес (правозастосовча діяльність юрисдикційного правоохоронного характеру, застосування державного правового примусу в адміністративно-процесуальній формі) [13, с. 39-40].

С. Женетль адміністративний процес розглядає в широкому значенні закріплену у нормах права послідовність та порядок дій органів державної влади, їхніх посадових осіб, необхідних для здійснення нормативно встановлених завдань та функцій [14, с. 45].

О. Луньов при трактуванні адміністративного процесу схиляється до деліктного підходу розгляд справ про адміністративні правопорушення як в судових органах, так і в органах державного управління [15, с. 173], а М. Єропкін як застосування заходів адміністративного примусу, адміністративного прискання та адміністративного попередження [16, с. 143-144];

М. Грачов та А. Коломєйцева зважаючи на багатогранність підходів до розуміння адміністративного процесу, з точки зору його цілісності, єдності, перспектив розвитку, місця в системі процесуального законодавства, наполягають на вірності так званого юстиційного підходу, оскільки розуміння адміністративного процесу як виду судової діяльності органічно вписується в систему інших судових процесів – цивільного, арбітражного, кримінального [17, с. 21].

Науковці О. Зеленцов, П. Кононов, О. Стахов, аналізуючи сучасну російську адміністративно-правову науку, констатують про наявність трьох класичних концептуальних підходів сутності адміністративного процесу. Згідно першого адміністративний процес являє собою діяльність органів публічного управління по вирішенню підвідомчих ним усіх категорій індивідуальних юридичних справ, як пов'язаних, так і не пов'язаних з вирішенням спорів і конфліктів (широке розуміння адміністративного процесу). Другий підхід обумовлений інтерпретацією адміністративного процесу як діяльності органів публічного управління, а також суддів щодо вирішення підвідомчих їм індивідуальних юридичних прав, що виникають з адміністративно-правових спорів та адміністративних правопорушень (вузьке розуміння адміністративного процесу). Третій підхід передбачає розуміння адміністративного процесу як діяльності тільки судів (суддів) з розгляду справ, що виникають з матеріальних адміністративних правовідносин, а саме адміністративний процес зводиться тільки до адміністративного судочинства (юстиційне розуміння адміністративного процесу) [18, с. 14].

В Україні у числі базових наукових напрацювань, що формують вітчизняну доктрину адміністративного процесу слід відмітити дисертації та монографії О. Кузьменко «Адміністративний процес у парадигмі права» та «Процесуальні категорії адміністративного права», О. Музи «Теоретичні проблеми адміністративно-процесуальних правовідносин в Україні» та «Адміністративна юстиція в Україні: стан та перспективи розвитку», А. Апарова «Формування та розвиток Адміністративно-процесуального права», В. Колпакова «Деліктний феномен в адміністративному праві України», А. Селіванова «Адміністративний процес в Україні: реальність і перспективи розвитку правових док-

трин», О. Сонюк «Правовідносини у сфері адміністративного судочинства», В. Бенедика «Норми адміністративно-процесуального права», В. Авер'янова «Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики», О. Крупчан «Адміністративні процедури на захисті приватних прав осіб», Д. Лук'янець «Адміністративно-деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання», В. Білоуса «Координація управління правоохоронними органами України по боротьбі з економічною злочинністю (адміністративно-правовий аспект)», Т. Мацелик «Суб'єкти адміністративного права: поняття та система», І. Бородіна «Адміністративно-юрисдикційний процес», та інших [19; 20; 21; 22; 23; 24; 25; 26; 27; 28; 29; 30; 31; 32; 33].

Крім того, проблематика інтерпретації, реалізації та систематизації адміністративно-процесуальних відносин здебільшого висвітлювалася у наукових статтях, серед яких особливої уваги заслуговують праці В. Бевзенка [34], І. Голосніченка [35], Т. Коломоєць [36], О. Рябченко [37].

О. Кузьменко «адміністративний процес розглядає як врегульовану адміністративно-процесуальними нормами діяльність публічної адміністрації, спрямовану на реалізацію норм відповідних матеріальних галузей права в ході розгляду та вирішення індивідуально конкретних справ» [38, с. 21]. При чому досліджуючи історичний аспект формування різного-роду трактувань категорії «адміністративний процес» у період розвитку радянського права вчена виокремлює три основні концепції тлумачення поняття «адміністративний процес»: юрисдикційна, судова, управлінська [39, с. 408-410].

Т. Коломоєць теж поділяє позицію про розмежування на три основні підходи стосовно визначення категорії «адміністративний процес». Юрисдикційний підхід, тобто вузьке його

значення, передбачає розгляд адміністративних справ про адміністративні правопорушення, а саме порядок застосування заходів адміністративного примусу, насамперед адміністративних стягнень. Управлінський підхід (широке значення) – урегульований адміністративно-процесуальними нормами порядок розгляду індивідуально визначених справ у сфері виконавчої діяльності органів державної влади та іншими уповноваженими чинним законодавством органами. Судовий (судочинський) підхід, що визначається як судовий розгляд адміністративних справ (публічно-правових спорів), згідно з компетенцією адміністративних судів [40, с. 211-212].

В. Авер'янов юридично-процесуальну категорію «адміністративний процес» трактує в межах вузького та широкого значення: «вузьке значення адміністративного процесу передбачає його тлумачення, як врегульованої нормами адміністративно-процесуального права порядку застосування заходів адміністративного примусу, насамперед адміністративних стягнень. Широке значення адміністративного процесу, полягає у наступному, а саме: у врегульованому нормами адміністративно-процесуального права порядку розгляду індивідуально-конкретних справ у сфері виконавчої влади органів державної влади» [41, с. 13].

С. Стеценко адміністративний процес розуміє як урегульовану нормами адміністративно-процесуального права діяльність органів публічної адміністрації та деяких інших владних суб'єктів, спрямовану на розгляд та розв'язання адміністративних справ [42, с. 72].

О. Бандурка, М. Тищенко та В. Бортник вважають, що «адміністративний процес – це вид юридичного процесу, врегульований нормами адміністративного права, діяльність виконавчо-розпорядчих органів держави (органів виконавчої влади), їх посадових осіб, інших уповноважених

суб'єктів, спрямована на реалізацію норм адміністративного матеріального права, а також матеріально-правових норм інших галузей права в ході розгляду індивідуально-конкретних справ» [43, с. 12; 44, с. 90]. А під адміністративною юрисдикцією відповідні вчені розуміють: «Розгляд справ про адміністративні правопорушення у встановленій законом адміністративно-процесуальній формі спеціально уповноваженими на те органами (посадовими особами), які наділені правом розглядати спори та накладати адміністративні стягнення» [45, с. 235].

В. Настюк стверджує, що адміністративний процес – це «врегульована адміністративно-процесуальними нормами діяльність по вирішенню індивідуальних, конкретних справ у сфері державного управління уповноваженими на те суб'єктами адміністративно-процесуальних відносин, який спрямований на забезпечення правильної реалізації матеріальних адміністративно-правових та інших норм права, які невіддільні від адміністративно-процесуальних норм в тому сенсі, що процес є форма реалізації, втілення в життя приписів, що містяться в нормах матеріального права» [46, с. 24-25].

Таким чином, вітчизняні науковці при трактуванні адміністративного процесу використовують різнопланові за змістом концепції розуміння, розподіляючи відповідну категорію на «судовий процес» «юрисдикційний (деліктний) процес» та «управлінський процес». При цьому, при тлумаченні адміністративного процесу, вченими застосовується понятійний апарат.

Підсумовуючи вищенаведені позиції стосовно інтерпретації адміністративного процесу в адміністративно-правовій теорії, автор пропонує власне бачення структурної побудови правової категорії «адміністративний процес». Зокрема, у розрізі теорії адміністративно-правової науки,

доцільно розглядати відповідну категорію у контексті трьох основних підходів її визначення. Перший підхід – конфліктний адміністративний процес, а саме діяльність судів щодо вирішення публічно-правових спорів у порядку визначеному КАСУ, справ про адміністративні правопорушення згідно порядку встановленому в КУпАП та органів публічної адміністрації щодо справ адміністративного оскарження. Другий підхід – судовий адміністративний процес, що полягає в діяльності судів з розгляду та вирішення публічно-правових спорів у порядку КАСУ. Третій підхід – сервісний адміністративний процес, що характеризується діяльністю органів публічної адміністрації відносно справ щодо надання адміністративних послуг.

У статті досліджено підходи наукового тлумачення адміністративного процесу в Україні.

Проаналізовано історіографія формування вітчизняної доктрини адміністративного процесу в основі якої виступили розроблені за період СРСР юрисдикційна та управлінська концепції адміністративного процесу.

Розглянуто нормативно-правове забезпечення щодо упорядкування суспільних відносин адміністративного процесу на сучасному етапі розвитку адміністративно-правової науки. Встановлено, що упродовж останніх років відбулося системне оновлення правового забезпечення щодо упорядкування суспільних відносин адміністративного процесу. В 2005 році було прийнято Кодекс адміністративного судочинства України, що надало змогу прихильникам судової концепції адміністративного процесу трактувати його як діяльність судів з розгляду та вирішення публічно-правових спорів.

Запропоновано на основі аналізу теорії адміністративно-пра-

вової науки розглядати категорію «адміністративний процес» через призму трьох основних підходів її визначення: конфліктного, судового, сервісного. Конфліктний адміністративний процес – діяльність судів щодо вирішення публічно-правових спорів у порядку визначеному КАСУ, справ про адміністративні правопорушення згідно порядку встановленому в КУпАП та органів публічної адміністрації щодо справ адміністративного оскарження. Судовий адміністративний процес – діяльність судів з розгляду та вирішення публічно-правових спорів у порядку КАСУ. Сервісний адміністративний процес – діяльність органів публічної адміністрації відносно справ щодо надання адміністративних послуг.

Резюмовано, що сучасна теорія адміністративного процесу не передбачає єдиного підходу до уніфікації доктрини відповідної галузі права та потребує нових наукових досліджень. Відтак наразі основу вітчизняної теорії адміністративного процесу складають судова, деліктна та управлінська концепції, що зумовлює різнобічність понятійного апарату адміністративного процесу.

Ключові слова: адміністративний процес, адміністративно-правова теорія, доктрина, судова концепція, управлінська концепція, юрисдикційна концепція.

Ternushchak M. Administrative process in the concern of scientific interpretation

The article examines scientific approaches to the administrative process in Ukraine.

The article analyzes the historiography of the formation of the domestic doctrine of administrative process that was based on the jurisdictional and managerial concepts of administrative process developed during the period of the USSR.

Proceeding from the scientific positions of the scientists-administrators concerning the interpretation of the administrative process, it has been determined, that the judicial concept of administrative process is characterized by the activity of the courts in the consideration and resolution of public law disputes in the order of the Code of Administrative Procedure and the activity of the courts in tort cases in the order of the Code of Administrative Offences. The doctrinal concept of administrative process interprets it as the activity of courts and bodies of public administration, including law enforcement agencies, The law enforcement agencies and the public administration bodies are responsible for the prevention, suspension and imposition of administrative penalties for administrative offenses in accordance with the Code of Administrative Offences. The administrative concept of the administrative process is conditioned by the activities of the public administration for the passage of public service, In particular, the performance of duties in accordance with the tasks and functions of the administrative body, as well as the activity of providing administrative services.

The article examines the normative-legal support for the ordering of judicial relations of administrative proceedings at the present stage of development of administrative and legal science. It was established that first in 2005 the Code of administrative justice of Ukraine was adopted, which enabled supporters of the judicial concept of the administrative process to interpret it as the activity of administrative courts for the examination and resolution of public-law disputes.

It is requested on the basis of the analysis of the theory of administrative and legal science to

consider the category “administrative process” through the prism of three basic approaches of its definition: conflict, judicial, serviceless. Conflict administrative process is the activity of the subjects of public administration (administrative bodies) and judicial institutions (administrative courts and courts of general jurisdiction) to resolve public legal disputes in the manner prescribed by the CAPU, cases of administrative offences according to the procedure established by the CAP and cases under the procedure of administrative offence. Judicial administrative process – the activity of judicial institutions (administrative courts and general jurisdiction) for consideration and resolution of public law disputes in the order determined by the CAPU. Service administrative process is the activity of bodies of public administration, which consists in the resolution of individual and specific cases on the provision of administrative services.

It is summarized that the modern theory of administrative process does not provide for a unified approach to the unification of the doctrine of the relevant branch of law and requires new scientific research. So now the basis of the domestic theory of administrative process consists of judicial, factual and managerial concepts, which determines the diversity of the conceptual apparatus of the administrative process.

Key words: administrative process, administrative-legal theory, doctrine, judicial concept, managerial concept, jurisdictional concept.

Література

1. Теория юридического процесса: [монография]. /В. М. Горшенёв, В. Г. Крупин, Ю. И. Мельников, И. М. Погребной [и др.]; под общ. ред. проф. В.М. Горшенёва. Харьков: Вища школа, 1983. 192 с.
2. Салищева Н. Г. Административный процесс в СССР. Москва: Юрид. лит., 1964. 158 с.

3. Гальперин Л. Б., Горшенев В. М., Рудинский Ф. М.: Салищева Н. Г. Административный процесс в СССР. Москва: Юрид. лит., 1964. 108 с.

4. Административный процесс: учебник для бакалаврата и магистратуры. /под ред. М. А. Шатиной. Москва: Издательство Юрайт, 2015. 364 с.

5. Петров Г. И. О кодификации советского административного права. Советское государство и право. 1962. № 5. С. 27–33.

6. Сорокин В. Д. Административный процесс и административно-процессуальное право. Санкт-Петербург: СПб. Издательство Юридического института. 2002. 474 с.

7. Осипов М. Ю. Понятие правовых процессов и их соотношение с юридическим процессом. Современное право. 2009. № 11. С. 7-10.

8. Стариков Ю. Н. Административный процесс в трудах профессора В. Д. Сорокина: «управленческая» концепция и ее значение для науки административного права. Административное право и процесс. 2007. № 1. С. 16-21

9. Административное право. Учебник. Ю. М. Козлова, Л. Л. Попова. Москва: Юристъ, 2001. 728 с.

10. Лория В. А. Некоторые вопросы теории кодификации административно-процессуального права. Тбилиси: Издательство Тбилисского университета, 1974. 104 с.

11. Административное право России. Учебник. Д. Н. Бахрах. Москва: НОРМА, ИНФРА-М, 2000. 624 с.

12. Бахрах Д. Н. Юридический процесс и административное судопроизводство. Журнал российского права. 2000. № 9. С. 6-17.

13. Панова И. В. Административно-процессуальная деятельность в Российской Федерации: [монография]. Саратов: Приволжское книжное издание, 2001. 452 с.

14. Женетль С. З. Административный процесс и административные процедуры в условиях административной реформы: диссертация доктора юридических наук. Москва. 2008. 410 с.

15. Лунев А. Е. Административная ответственность за правонарушение. Москва: Госюриздат, 1961. 186 с.

16. Еропкин М. И. Административный процесс на страже прав граждан. Совет-

ское государство и право. 1971. № 5. С. 143-144.

17. Грачев Н. И., Коломейцева А. Г. К вопросу о концептуальном понимании административного процесса. Вестник Волгоградского государственного университета. Серия Юриспруденция. 2014. № 1 (22). С. 17-24.

18. Административно-процессуальное право России. Учебник для бакалавриата, специалитета и магистратуры. А. Б. Зеленцов, П. И. Кононов, А. И. Стахов. Москва: Издательство Юрайт, 2018. 311 с.

19. Кузьменко О. В. Административный процесс у парадигме права: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Київ, 2006. 401 с.

20. Кузьменко О. В. Процесуальні категорії адміністративного права: [монографія]. Львів: Нац. акад. внутрішніх справ, 2004. 232 с.

21. Муза О. В. Теоретичні проблеми адміністративно-процесуальних правовідносин в Україні: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Київ, 2016. 417 с.

22. Муза О. В. Адміністративна юстиція в Україні: стан та перспективи розвитку: [монографія]. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради; Четверта хвиля, 2011. 136 с.

23. Апаров А. М. Формування та розвиток Адміністративно-процесуального права: [монографія]. Запоріжжя: КПУ, 2014. 344 с.

24. Колпаков В. К. Деліктний феномен в адміністративному праві України: дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Ірпінь, 2006. 455 с.

25. Селіванов А. О. Адміністративний процес в Україні: реальність і перспективи розвитку правових доктрин: Київ: Видавничий Дім «Ін Юре», 2000. 68 с.

26. Сонюк О. В. Правовідносини у сфері адміністративного судочинства: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. Київ, 2015. 190 с.

27. Бенедик В. І. Норми адміністративно-процесуального права: дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук. харків, 2012. 175 с.

28. Авер'янов В. Б. Державне управління: проблеми адміністративно-правової теорії та практики: Київ, 2003. 384 с.

29. Крупчан О. Д., Перепелюк В. Г. Адміністративні процедури на захисті приватних прав осіб: [монографія]. Київ: НДІ приват. права і підприємництва НАПрН України, 2010. 206 с.

30. Лук'янець Д. М. Адміністративно-деліктні відносини в Україні: теорія та практика правового регулювання: [монографія]. Суми: ВТД «Університетська книга», 2006. 367 с.

31. Білоус В. Т. Координація управління правоохоронними органами України по боротьбі з економічною злочинністю (адміністративно-правовий аспект): дисертація на здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук. Ірпінь, 2004. 444 с.

32. Мацелик Т. О. Суб'єкти адміністративного права: поняття та система: [монографія]. Ірпінь: Вид-во Нац. ун-ту ДПС України, 2013. 342 с.

33. Бородін І. Л. Адміністративно-юрисдикційний процес: [монографія]. Київ: Алерта, 2007. 184 с.

34. Бевзенко В. М. Система адміністративного процесуального права України: оновлений погляд на поняття, зміст і соціальне призначення. Вісник Вищого адміністративного суду України. 2012. № 2. С. 31-38.

35. Голосніченко І. П. Проблеми адміністративного процесу на сучасному етапі розвитку української держави. Актуальні проблеми держави і права. Вип. № 19. Одеса: Юридична література, 2003. С. 25-32.

36. Коломоєць Т. О. Визначеність поняття «адміністративний процес» – умова ефективності нормопроєктної та правозастосовної (в тому числі судової) діяльності. Слово Національної школи суддів України. 2012. № 1 (1). С. 153-160.

37. Рябченко О. П. Проблемні питання розвитку сучасної доктрини адміністративного права і процесу. Юрист України. 2011. № 1 (14). 5-10.

38. Адміністративне право України : словник термінів. Т. О. Коломоєць, В. К. Колпаков. Держ. вищ. навч. закл. «Запоріж. нац. ун-т». Київ: Ін Юре, 2014. 520 с.

39. Курс адміністративного права України. Підручник. В. К. Колпаков, О. В. Кузьменко, І. Д. Пастух, В. Д. Сущенко та інші. 2-ге. видання. Київ: Юрінком Інтер, 2013. 872 с.

40. Адміністративне право України. Академічний курс. підручник. Т. О. Коломоєць. Київ: Юрінком Інтер, 2011. 576 с.

41. Словник базової термінології з адміністративного права. навчальний посібник. Т. О. Коломоєць. Київ: Істина, 2010. 240 с.

42. Стеценко С. Г. Адміністративний процес в контексті розвитку адміністративно-правової науки: збірник наукових праць «Адміністративне право України: стан і перспективи розвитку»: VI Міжн. наук.-практ. конф. Київ: Інститут держави і права ім. В. М. Корецького НАН України, 2011. С. 69–74.

43. Бандурка О. М., Тищенко М. М. Адміністративний процес. підручник для вищих навчальних закладів. Київ: Літера ЛТД, 2002. 288 с.

44. Адміністративне право України. навчальний посібник. В. А. Бортник. Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2013. 222 с.

45. Адміністративне право.: підручник / Ю. П. Битяк (кер. авт. кол.), В. М. Гаращук, В. В. Богущкий та ін.; за заг. ред. Ю. П. Битяка, В. М. Гаращука, В. В. Зуй. 2-ге вид., переробл. та допов. Харків: Право, 2013. 656 с.

46. Настюк В. Я. Актуальні проблеми адміністративного процесу. Сучасні проблеми адміністративного права та процесу: тези доп. учасників Всеукр. наук.-практ. конференції. МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ, каф. адмін. права і процесу ф-ту Νο 3. Харків, 2017. С 24-27.

